तेन सार्द्धं प्रयात्येवं सन्तुष्टो हृष्टमानसः ।
दशमद्वारमाश्रित्य आत्मा तस्य हि गच्छति ।
शिबिका तस्य चायाति सुयानं सुमनोहरम् ।
विमानेरेव यात्येव वायोर्वेगेन चोत्तमः ।
छत्रेण प्रियमाणेन चामरव्यजनैस्तथा ।
वीज्यमानः स धर्मात्मा पुण्यैरेव समन्ततः ।
गीयमानस्तु धर्मात्मा स्तूयमानस्तु पण्डितैः ।
वन्दिभिश्चामरैर्दिव्यैर्नाकस्त्रीभिर्वेदपारगैः ।
साधुभिः स्तूयमानस्तु सर्वसौख्यसमन्वितः ।
यथादानप्रभावेण फलमाप्नोति तत्र सः ।
आरामवाटिकामध्ये स प्रयाति सुखेन वै ।
अप्सरोभिः समाकीर्णो दिव्याभिर्मङ्गलैर्युतः ।
देवैस्तु स्तूयमानस्तु धर्मराजं प्रपश्यति ।
देवाश्च धर्मसंयुक्ता जग्मुः सांसुखमेव ते ।
एह्येहि त्वं महाभाग ! भुङ्क्ष्व भोगान्मनो-
रमान् ।
एवं संपश्यते धर्मं सौम्यरूपं महामतिः ।
अस्य पुण्यस्य भावेन भुङ्क्ते स्वर्गमनुत्तमम् ।
भोगक्षयात् स धर्मात्मा पुनर्जन्म प्रयाति च ।
द्विजधर्मप्रसादात् स कुलं पुण्यं प्रयाति च ।
ब्राह्मणस्य सुपुण्यस्य क्षत्रियस्य तथैव च ।
धनाढ्यस्य सुपुण्यस्य वैश्यस्य च महामते ! ।
धर्मेण मोदते भद्रं पुनः पुण्यं करोति सः ।"
इति श्रीपद्मपुराणे भूमिखण्डे सुमनोपाख्याने
१५ अध्यायः । * ।

अथ पापिनां मरणलक्षणम् ।

सोमशर्मोवाच ।

"पापिनां मरणं भद्रे ! कीदृशैर्लक्षणैर्युतम् ।
तन्मे त्वं विस्तराद्ब्रूहि यदि जानासि भाविनि ! ॥

सुमनोवाच ।

शृणुतामभिधास्यामि तस्मात् सिद्धात् श्रुतं मया ।
पापिनां मरणं कान्त ! यादृशं लिङ्गमेव च ।
महापातकिनाञ्चैव स्थानमेषां वदाम्यहम् ।
लिप्तामेध्यसंकीर्णां भूमिं पापसमन्विताम् ।
स तां प्राप्य सुदुष्टात्मा प्राणान् दुःखेन मुञ्चति ।
चाण्डालभूमिं संप्राप्य मरणं याति दुःखितः ।
गर्दभाचरितां भूमिं वेश्यागारं समाश्रितः ।
मद्यपानगृहं गत्वा नैवन्यसुपगच्छति ।
अस्थिचर्मनखैः पूर्णामाश्रितां पापकिल्बिषैः ।
तामवाप्य स दुष्टात्मा मृत्युं प्राप्नोति निश्चितम् ।
अन्यां पापसमाचारां प्राप्य मृत्युं स गच्छति ।
अथ चेष्टां प्रवक्ष्यामि दूतानां प्रिय ! निश्चि-
ताम् ।
भैरवान् दारुणान् घोरानतिक्रूरान्महोदरान् ।
पिङ्गाक्षान् पीतगौरांश्च अतिश्वेतान्महो-
दरान् ।
अलुचांश्च करालांश्च शुष्कमांसवपोपमान् ।
रौद्रदंष्ट्राकरालांश्च सिंहास्यान् सर्पहस्तकान् ।
स तान् दृष्ट्वा प्रकम्पेत खिद्येत च मुहुर्मुहुः ।
शिवासंवादवद्घोरान्महारावान्महामते ! ॥
सुवन्ति दूतकाः सर्वे कर्णमूले तु तस्य हि ।
गवे प्राग्प्रवहाले कर्णे वहालचोदरे ।
समाकृष्य नयन्त्येते हाहेति रुदतो मुहुः ।
स्त्रियमाणस्य या चेष्टा तामेव प्रवदाम्यहम् ।
परद्रव्यापहरणं परभार्याविडम्बनम् ।
ऋणं परस्य सर्वस्वं गृहीतं वैस्तु पापिभिः ।
पुनर्नैव प्रदत्तं हि लोभाद्विमोहितैः ।
अन्यदेव महापापं कुप्रतिग्रहमेव च ।
कण्ठमायान्ति ते सर्वे स्त्रियमाणस्य तस्य च ।
यानि कानि च पापानि पूर्वमेव कृतानि च ।
आयान्ति कण्ठमूलं हि महापापस्य नान्यथा ।
दुःखमुत्पादयन्त्येते कण्ठवन्धेन दारुणम् ।
पीडाभिर्दारुणाभिश्च कण्ठो घुरघुरायते ।
रोदते कम्पतेऽत्यर्थं मातरं पितरं पुनः ।
स्मरति भ्रातरं तत्र भार्यां पुत्रं पुनः पुनः ।
पुनर्विस्मरणं याति महापापेन मोहितः ।
तस्य प्राणा न गच्छन्ति बहुपीडासमाकुलाः ।
पतते कम्पते चैव मूर्च्छते च पुनः पुनः ।
एवं पीडासमायुक्तो दुःखं भुङ्क्तेऽतिमोहितः ।
तस्य प्राणा सुदुःखेन महाकष्टैः प्रचालितः ।
अपारं मार्गमाश्रित्य ब्रह्मन् क्रान्त! प्रयान्ति ते ।
एवंप्राया दुरात्मानो लोभमोहसमन्विताः ।
नीयन्ते च महाभूतैस्तेषां दुःखं वदाम्यहम् ।"
इति पाद्मे भूमिखण्डे सुमनोपाख्याने पापिमरणं
नाम १६ अध्यायः । * ।

पापिनां यमालयगमननानायोनिप्राप्तिविवरणं
यथा,—

सुमनोवाच ।

"अङ्गारसंचये मार्गे क्षयमाणो हि नीयते ।
दह्यमानः स दुष्टात्मा चेष्टमानः पुनः पुनः ।
यत्रातपो महातीव्रो द्वादशादित्यतापितः ।
नीयते तेन मार्गेण सन्तप्तः सूर्यरश्मिभिः ।
पर्वतेष्विव दुर्गेषु छायाहीनेषु दुर्मतिः ।
नीयते तेन मार्गेण क्षुधाक्षामादिपीडितः ।
स दूतैर्हन्यमानस्तु पदा दण्डैः परश्वधैः ।
कशाभिश्चाभिघातस्तु निघ्नमानस्तु दूतकैः ।
ततः शीतमये मार्गे वायुना सेव्यते पुनः ।
तेन शीतेन दुःखी स भूत्वा याति न संशयः ।
आक्रन्दमानो दूतैस्तु नागादुःखेन नीयते ।
एवं पापी स दुष्टात्मा देवब्राह्मणनिन्दकः ।
सर्वपापसमायुक्तो नीयते यमकिङ्करैः ।
यमं पश्यति दुष्टात्मा कज्जलाञ्जनचयोपमम् ।
तमुग्रं दारुणं भीमं यमदूतैः समावृतम् ।
सर्वव्याधिसमाकीर्णं चित्रगुप्तसमन्वितम् ।
आरूढमहिषं देवं धर्मराजं द्विजोत्तम ! ।
दंष्ट्राकरालमत्युग्रं वज्रास्त्रं कालसन्निभम् ।
पीतवासं महाहस्तं रक्तगन्धानुलेपनम् ।
रक्तमालाञ्चिताभूषं गदाहस्तं भयङ्करम् ।
एवंविधं महाकायं यमं पश्यति दुर्मतिः ।
तं दृष्ट्वा समनुप्राप्तं सर्वधर्मविहिष्कृतम् ।
यमः पश्यति तं दुष्टं पापिष्ठं धर्मकण्टकम् ।
ज्ञातयेत्तु महादुःखैः पीडाभिर्दारुणैरैः ।
यावद्युगसहस्रान्तं तावत् कालं प्रपच्यते ।
नानानरकदेशेषु पच्यते च पुनः पुनः ।
नरकेषु प्रयात्येवं कृमिकीटेषु पापकृत् ।
अमेध्ये पच्यते नित्यं हाहाभूतो विचेतनः ।
मरणेनैव पापात्मा एवं याति सुनिश्चितम् ।
एवं पापस्य सम्भोगं भुङ्क्ते चैव सुदुर्मतिः ।
पुनर्जन्म प्रवक्ष्यामि यासु योनिषु जातिषु ।
अयोनिं समनुप्राप्य भुञ्जते पातकं पुनः ।
श्वानो भवति दुष्टात्मा रासभं याति वै पुनः ।
मार्जारशूकरीं योनिं सर्पयोनिन्तथैव च ।
नानाभेदासु सर्वासु तिर्यक्षु च पुनः पुनः ।
पापपक्षिषु संयाति अन्यासु गर्हितासु च ।
चाण्डालभिल्लजातिषु पुलिन्दीं याति पाप-
कृत् ।
एतत्ते सर्वमाख्यातं पापिनां जन्म चैव हि ।
पापपुण्यसमाचारस्तदर्थे कथितो मया ।"
इति पाद्मे भूमिखण्डे सुमनोपाख्याने पाप-
पुण्यविवेको नाम १७ अध्यायः । * ।

शालग्रामशिलाजन्मे मरणफलम् । यथा,—

राजोवाच ।

"युवां नारायणस्याग्रे कल्पैः शतसहस्रतः गतौ ।
वयं कृपा इमे लोका ऋषयो ब्राह्मणाश्च ये ।
प्रेम्णा भक्तिवितानं वां हरौ विस्मितमानसाः ।
पृच्छामस्त्वामियं भक्तिः कथं लब्धा परमात्मनः ।
कस्य वा शिक्षिता राजन् ! किं वा नैसर्गिकी
तव ।
श्रोतुमिच्छामहे राजन् ! त्रिजगज्जनपावनीम् ।
कथां भागवतीं तस्य संसाराश्रमनाशिनीम् ।

शङ्खध्वज उवाच ।

स्त्रीपुंसोरावयोर्यूयं श्रद्धतामोघविक्रमाः ।
इत्तं यज्जन्मकर्मादिस्मृतिं तद्भक्तिलक्षणाम् ।
पुरा युगसहस्रान्ते यद्रोऽहं पूतिमांसभुक् ।
यद्रोधं मे प्रियारण्ये लतवीरौ वनस्पती ।
चकार कामं सर्वत्र वनोपवनसंकुले ।
मृतानां पूतिपलले: प्राणिनां दृप्तिकल्पकौ ।
एकदा शुभ्रकः क्रूरो जुलोभ पिशिताशिनौ ।
आवां वीक्ष्य यदि पुष्टं यद्यं तत्राप्ययोजयत् ।
तं वीक्ष्य भातविभ्रान्तौ क्षुधया परिपीडितौ ।
स्त्रीपुंसौ पतितौ तत्र मांसशोणितचेतसौ ।
वहावावां वीक्ष्य शिक्षा दर्पादामस्य शुभ्रकः ।
जघाद कण्ठे तरसा चञ्चुघातपीडितः ।
आवां गृहीत्वा मलवा: शिलायां सलिला-
न्तिके ।
मस्तिष्कं चूर्णयामास शुभ्रकः पिशिताशनः ।
चक्राङ्कितशिलासङ्घान्मरणादपि ततक्षणात् ।
ज्योतिर्मयविमानेन सद्यो भूत्वा चतुर्भुजौ ।
प्राप्तौ वैकुण्ठनिलयं सर्वलोकनमस्कृतम् ।
ततः स्थित्वा युगशतं ब्रह्मणो लोकमागतौ ।
ब्रह्मलोके पञ्चशतं युगानामुपभुज्य वै ।
देवलोके शतयुगाद्गतं युगचतुःशतम् ।
ततो भुवि कृपाक्षात्वत् बहुकुटुम्बं स्मरन् ।
हरेरनुग्रहं लोके शालग्रामशिलाभवम् ।
जातिस्मरत्वं मलवा: किं तस्या: कथया-
म्यहम् ।